

GI-014054

Seat No. _____

B. A. (Sem. IV) Examination

March / April - 2019

BAOOC-402 : Sanskrit

(કાવ્યપ્રકાશ ઉલ્લાસ ૨ અને ૧૦ તથા વ્યાકરણ)

(Core Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

૧ (અ) અભિહિતાન્વયવાદ અને અન્વિતાભિધાન વિશે વિસ્તારપૂર્વક નોંધ લખો. ૮

અથવા

(અ) લક્ષણા તેન ષડ્વિધા । – કાવ્યપ્રકાશના આ વિધાનની સોદાહરણ સમજૂતિ આપો. ૮

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે સસંદર્ભ સમજાવો : ૬

(૧) સર્વેષાં પ્રાયશોઽર્થાનાં વ્યજ્જકત્વમપીચ્યતે ।

(૨) ઉક્તં હિ વાક્યપદીયે ન હિ ગૌઃ સ્વરૂપેણ ગૌર્નાપ્યગૌઃ ગોત્વાભિસમ્બન્ધાત્તુ ગૌરિતિ ।

(૩) આરોપ્યમાણઃ આરોપવિષયશ્ચ યત્રાપહૃત ભેદૌ સમાનાધિકરણ્યેન નિર્દિશ્યતે સા લક્ષણા સારોપા ।

(૪) અત્ર મત્પ્રિયં રમયન્ત્યા ત્વયા શત્રુત્વમાચરિતમિતિ લક્ષ્યમ્ । તેન ચ કામુકવિષયં સાપરાધત્વપ્રકાશનં વ્યજ્ઞયમ્ ।

૨ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે અલંકારો સોદાહરણ સમજાવો : ૧૦

(૧) દૃષ્ટાન્ત

(૨) પ્રતિવસ્તૂપમા

(૩) વિશેષોક્તિ

(૪) વ્યાજસ્તુતિ

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક સસંદર્ભ સમજાવો : ૪

(૧) નાભિધા સમયાભાવાત્ ।

(૨) પ્રયોજનેન સહિતં લક્ષણીયં ન યુજ્યતે । જ્ઞાનસ્ય વિષયો અન્યઃ ફલમન્યદુદાહૃતમ્ ।

૩ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક શ્લોકમાંના અલંકારની સવિવરણ

૪

ઓળખ આપો :

- (૧) કસ્ત્વં ભોઃ કથયામિ દૈવહતકં માં વિહ્નિ શાઘોટકં
વૈરાગ્યાદિવ સાધુ વિદિતં કસ્માદિદં કથ્યતે ।
વામેનાત્ર વટસ્તમધ્વગજનઃ સર્વાત્મના સેવતે
ન છાયાઽપિ પરોપકારકરણે માર્ગસ્થિતસ્યાપિ મે ॥
- (૨) નિજદોષાવૃત્તમનસામતિ સુન્દરમેવ ભાતિ વિપરીતમ્ ।
પશ્યતિ પિત્તોપહતઃ શશિશુભ્રં શંખમપિ પીતમ્ ॥

(બ) કૌંસમાં આપેલા શબ્દોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી નીચેની ખાલી

૧૦

જગ્યાઓ પૂરો :

- (૧) કન્યા શબ્દનું સંબોધન દ્વિવચનનું રૂપ ..... છે.
(કન્યે, કન્યા, કન્યાઃ)
- (૨) ઘનશ્યામઃ પ્રશ્નં ..... ।
(પૃચ્છન્તિ, પૃચ્છતઃ, પૃચ્છતિ)
- (૩) અધુના અહં પ્રશ્નપત્રં ..... ।
(લિખામિ, લિખાવઃ, લિખામઃ)
- (૪) પૃચ્ઠ્ ધાતુનું આજ્ઞાર્થ ત્રીજો પુરુષ બહુવચનનું રૂપ ..... છે.
(પૃચ્છતુ, પૃચ્છતામ્, પૃચ્છન્તુ)
- (૫) રામલક્ષ્મણૌ સમ્યક્ ન ..... ।
(લિખતિ, લિખતઃ, લિખન્તિ)
- (૬) લિખ્ ધાતુનું વર્તમાનકાળ બીજો પુરુષ એકવચન ..... છે.
(લિખામિ, લિખસિ, લિખતિ)
- (૭) છાત્રાઃ શિક્ષકમ્ પ્રશ્નાનિ ..... ।
(પૃચ્છતિ, પૃચ્છતઃ, પૃચ્છન્તિ)
- (૮) ..... ત્વં પત્રં કિં શીઘ્રં ન લિખસિ ?
(હે મહેશ, હે મહેશૌ, હે મહેશાઃ)
- (૯) દેવ શબ્દનું સંબોધન બહુવચનનું રૂપ ..... છે.
(હે દેવ, હે દેવૌ, હે દેવાઃ)
- (૧૦) ગુરુવર્ય ! કિં અહં પ્રશ્નં ..... ?
(પૃચ્છામિ, પૃચ્છાવઃ, પૃચ્છામઃ)

૪ નીચેનામાંથી ગમે તે બે ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪

- (૧) ત્રિવિધ: શબ્દ: ।
- (૨) નવ્ય નૈયાયિકોનો વ્યક્તિવાદ
- (૩) અભિધામૂલા વ્યંજના
- (૪) બૌદ્ધોનો અપોહવાદ

૫ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો : (ગમે તે સાત) ૧૪

- (૧) કાવ્યપ્રકાશના દસમા ઉલ્લાસમાં મમ્મટે શાની ચર્ચા કરી છે ?
  - (૨) વાચક શબ્દની વ્યાખ્યા આપો.
  - (૩) આચાર્ય મમ્મટના મતે લક્ષણા પ્રવૃત્ત થવા માટેની ત્રણ શરતો કઈ-કઈ છે ?
  - (૪) મમ્મટ અનુસાર શબ્દશક્તિઓ કઈ-કઈ છે ?
  - (૫) વૈયાકરણો શબ્દના કેટલા પ્રકાર માને છે ? કયા-કયા ?
  - (૬) તાત્પર્યર્થ એટલે શું ?
  - (૭) મમ્મટે આપેલ લક્ષણાનું લક્ષણ જણાવો.
  - (૮) કુન્તા: પ્રવિશન્તિ । – આ શાનું ઉદાહરણ છે ?
  - (૯) વસ્તુધર્મ કેટલા પ્રકારનો છે ? કયા-કયા ?
  - (૧૦) ગૌણી લક્ષણાના પ્રકારો જણાવો.
-